

Motion till riksdagen 2006/07:A263

av **Josefin Brink m.fl. (v)**

Organisationsstöd och jämställdhetsarbete

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om särskilda återrapporteringskrav för organisationer och föreningar som uppbär statsbidrag samt för bidragsgivande myndigheter och organisationer som uppbär statliga bidrag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att tillsätta en utredning med uppgift att analysera hur mäns deltagande i jämställdhetsarbetet kan bli en del i en feministisk strategi.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att regeringen bör utarbeta kriterier för att kvalitetssäkra statligt stödda organisationer och verksamheter som arbetar med jämställdhetsfrågor.

Jämställdhetspolitiskt arbete

Jämställdhet är en rättvise- och demokratifråga och jämställdhetsarbete handlar om att omfördela makt, pengar och inflytande mellan kvinnor och män. En viktig del av det befintliga jämställdhetsarbetet utgår från staten, med regering, myndigheter och kommuner som centrala aktörer. Vänsterpartiet anser att deras arbete i högre grad skall integrera en feministisk analys och att det bör ställas krav på respektive aktör att så sker. För att åstadkomma detta är det bland annat nödvändigt att regeringen skärper kraven på analysarbetet och på de insatser som bedrivs. Det gäller både i det interna arbetet och i det som bedrivs genom myndigheter och verk samt i de krav som ställs på organisationer som uppbär statligt stöd.

Jämställdhetsintegrering, eller ”gender mainstreaming”, som hittills har varit den dominerande metoden för att undanröja könsdiskriminering på samtliga nivåer, är en metod som har som utgångspunkt att ett jämställdhetsper-

Fel! Okänt namn på

spektiv skall genomsyra all verksamhet. Jämställdhetsintegrering innebär att den som har ansvar för en verksamhet även har ansvar för att integrera ett könsperspektiv i verksamheten. I utredningen *Makten att forma samhället och sitt eget liv – jämställdhetspolitiken mot nya mål* (SOU 2005:66) konstateras det att om jämställdhetsintegrering inte kopplas till de övergripande jämställdhetsmålen på ett tillräckligt sätt blir konsekvensen bland annat brister i uppföljningen och samordningen mellan olika myndigheters jämställdhetsinsatser, brist på kunskapsförmedling och stöd till det regionala jämställdhetsarbetet samt en uppsplittrad bidragsgivning.

Vänsterpartiet har i andra motioner bland annat pekat på bristerna i mainstreaming som förhärskande metod i ett feministiskt förändringsarbete. Den föreliggande motionen behandlar frågan om vilken förändring som är nödvändig när det gäller fördelning av offentliga medel till ideella organisationer. Frågan om mäns deltagande i ett feministiskt förändringsarbete behandlas också.

Krav på statistik och analys

Bristerna i att integrera ett könsmaktsperspektiv visar sig tydligt när det gäller den statliga bidragsgivningen. I utredningen *Kvinnors organisering* (SOU 2004:59) framkommer det att i hela 73 procent av de redovisade statliga bidragstyperna fanns varken något krav på specifik redovisning eller annan bedömning kring jämställdhet i bidragsgivningen av statliga medel. Endast i 5 av 66 bidragsförordningar och förordningsmotiv fanns något kriterium som reglerar jämställdhet. Av bidragsgivarna redovisar 56 procent att det inte görs några bedömningar eller redovisningar kring jämställdhetsperspektivet över huvud taget.

Utredningen tar upp ett antal aspekter som är problematiska när det gäller bidragssystemens brister. Få bidragsgivare har könsuppdelad statistik, inte heller ges riktlinjer eller återrapporteringskrav kring jämställdhet vid bidragsgivningen. Detta faktum försvårar och omöjliggör i många fall uppföljning av huruvida jämställdhetsperspektivet beaktas. Det visar sig också att den statistik som finns inte alltid används när givarna skall bedöma fördelningen av statsbidraget ur ett jämställdhetsperspektiv. Vänsterpartiet vill betona att könsuppdelad statistik är central för att tydliggöra villkor och resursfördelning mellan kvinnor och män och att denna kunskap är viktig när man vill få till stånd en förändring. Vänsterpartiet delar den aktuella utredningens analys att det är av största vikt att ett jämställdhets- och könsmaktsperspektiv tydligare integreras i folkrorelsepolitiken och i den statliga bidragsgivningen.

Statliga bidrag till ideella organisationer

Slutsatsen i den statliga utredningen (SOU 2004:59) är att intresset bland de ideella organisationerna för frågor om jämställdhet är begränsat och av många ses som en "icke-fråga". Vänsterpartiet menar att såväl folkrörelser som andra organisationer bör uppmärksammas på vilka konsekvenser det får för jämställdheten i organisationerna. Om ojämlikheten mellan flickor och pojkar samt kvinnor och män inte synliggörs riskerar organisationerna att återskapa och i sämsta fall förstärka ojämlikheten.

Ett av de föreslagna delmålen i den jämställdhetspolitiska utredningen (SOU 2005:66) är att "... kvinnor skall ha samma möjligheter som män att uttrycka sitt samhällsengagemang. Det handlar om att vara aktiv i sådant som politiska församlingar, folkrörelser och i fackföreningsrörelsen. Vidare handlar det om kvinnors lika möjligheter att delta i det som formar våra föreställningar, tankar och idéer om oss själva och vårt samhälle. Det gäller kulturen, utbildningen och folkbildningen."

Utredningen föreslår att de nationella jämställdhetsmålen skall översättas till regionala jämställdhetsmål. I detta arbete bör till exempel föreningsliv, organisationer, församlingar och samfund involveras.

Sveriges starka folkrörelse och organisationstradition skall självklart omfattas av de jämställdhetspolitiska målen. Vänsterpartiet delar utredningen Kvinnors organisering (SOU 2004:59) syn på att det behövs särskilda krav från regeringen gällande bidragsfördelningen. Det handlar dels om krav på att kön skall finnas med som kategori i fördelningen av bidrag, dels om att utveckla kunskapen om könsmaktsanalysen och integrera den i folkrörelsepolitiken och dess verksamhet. De demokratiska förtjänsterna av detta är viktiga.

Vänsterpartiet menar sammanfattningsvis att särskilda återrapporteringskrav – som tar sikte på fördelning och innehåll ur ett könsmaktsperspektiv – måste införas och tydliggöras för organisationer och föreningar som uppstår statsbidrag. Återrapporteringskraven bör införas i förordningarna och regleringsbrevet för varje statsbidrag och skall ses som ett förtydligande av det krav på demokratisk organisation som finns i de flesta statsbidragsförordningar. Analogt med detta skall könsdifferentierad statistik krävas vid återrapportering för bidragsgivande myndigheter och organisationer som uppstår statliga bidrag, på såväl central som regional nivå.

Organisationerna skall också redovisa hur resurserna fördelas ur ett könsmaktsperspektiv, det vill säga samtliga organisationer som får offentligt stöd skall göra kvalitativa utvärderingar ur ett könsmaktsperspektiv av verksamheten i föreningarna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Kvinnorörelsen

Kvinnorörelsen har synliggjort maktordningen mellan gruppen män och gruppen kvinnor i samhället och att kvinnor, utöver skillnader som klass,

Fel! Okänt namn på

etnisk bakgrund, ålder, sexuell läggning och könsidentitet, drabbas av ett förtryck på grund av kön. Kvinnorörelsens utgångspunkt är att kvinnor har ett gemensamt kollektivt intresse av att inte låta sig förtryckas som kvinnor. Det handlar om att synliggöra att män och kvinnor har olika livsvillkor och handlingsutrymmen. Kvinnors organisering och handlande utifrån kvinnors gemensamma intressen möter ofta motstånd eftersom det finns en intressekonflikt mellan gruppen män och gruppen kvinnor. Kvinnors kollektiva handlande har brutit normen för vad som är politik och hur politiken skall föras och därför har deras separata organisering ifrågasatts och uppfattats som problematisk.

En viktig del av kvinnors organisering och kollektiva handlande har varit kvinnojourerna, som har en fast förankring i kvinnorörelsen. Kvinnojourernas särorganisering bygger just på att kön är en politisk dimension. De har synliggjort omfattningen av mäns våld mot kvinnor, fört in den feministiska våldsförståelsen på den politiska arenan och lyft mäns våld mot kvinnor till en fråga om demokrati. Precis som kvinnorörelsen i övrigt tar den politiska debatten sin utgångspunkt i maktordningen mellan gruppen män och gruppen kvinnor. Våldet analyseras med utgångspunkt i könsmaktsordningen och särskiljer inte våldsutövande män eller våldsutsatta kvinnor som avvikande, alltså delar inte upp samhället i Vi (icke våldsutsatta eller icke våldsamma, ”vi Normala”) eller De (våldsutövande eller våldsoffer, ”de Onormala”), och försöker inte hitta orsaker till våldet i främmande eller individuella avvikelser. Med en könsmaktsförståelse av våldet riktas fokus istället på allas ansvar att ifrågasätta, utmana och bryta de strukturer och de föreställningar som grundar sig på mäns makt och kontroll över kvinnor. Det bryter med tidigare synsätt att våldet beror på social utsatthet, ”integrationsproblem”, alkohol eller psykisk sjukdom. Kvinnojourerna är både en politisk rörelse och en praktisk verksamhet. Idag är jourerna många och arbetet välorganiserat. Att kvinnojourer skall få tillräckliga resurser har fått offentlig legitimitet men det har däremot inte kvinnojourernas våldsförståelse av mäns våld mot kvinnor som en strukturell och politisk fråga.

Mansorganisering

Idag finns det även särorganisering av män som säger sig arbeta kollektivt för jämställdhet. Det finns manliga nätverk som diskuterar jämställdhet och mäns situation och det finns de som bistår män i kris. Det finns kriscentrum för män i flera kommuner. Det finns även arbete för att få män att sluta använda våld mot kvinnor och barn, till exempel inom Kriminalvården och rättspsykiatri, men också via organisationer som Sveriges Mansjourers Riksförbund, Riksorganisationen för professionella kriscentra för män i Sverige och Föreningen Manliga nätverket. Vänsterpartiet utvecklar förslag till åtgärder riktade till män som slår i motionen ”Mäns våld mot kvinnor och samkönat partnervåld”.

Under hösten 2004 startade Piteå Uppropet ett forum för ”män som har fått nog av allt våld mot kvinnor”. Intentionen var att skapa opinion, förändra

Fel! Okänt namn på

attityder och ekonomiskt säkra existensen för kvinnojouren i Piteå. Männen som engagerade sig i detta, och nätverket som skapades runt Piteå Uppropet, fick mycket offentlig uppmärksamhet och stort stöd i opinionen. En livlig debatt kring mäns organisering mot mansvåldet och mäns del i jämställdhetsarbetet tog fart. Alla – kvinnor och män – skall naturligtvis delta i förändringsarbetet mot könsförtryck och för jämställdhet, men detta kräver kunskap om könsmaktsordningen och hur dessa normer styr vårt synsätt. Det ställer också viktiga frågor om makt och ansvar. Vems historia är det som berättas, vilka frågor ställs och till vem? Vilken verklighetsbild är det som härskar?

Kvinnor organiserar sig separat för att utifrån kvinnors erfarenheter öka sitt handlingsutrymme, men det är varken konfliktfritt eller enkelt. Kvinnor som organiserar sig för förändring framstår ofta som radikala, extrema eller militanta, de utmanar den rådande ordningen.

Män som organiserar sig för jämställdhet framstår som handlingskraftiga och ansvarstagande. Mäns organisering ses inte som något hotfullt eftersom den inte utmanar utan tvärtom är ett uttryck för rådande ordningen. Därför är inte heller mäns särorganisering problemfritt; även mansjourer, manliga nätverk osv. måste analyseras och förstås ur ett maktperspektiv.

Visserligen är de ideella organisationer där jämställdhet inte på något sätt är en ”icke-fråga”. Däremot måste relationen till andra organisationer som arbetar för jämställdhet och mot våld uppmärksammas och analyseras ur ett maktperspektiv.

Vinner män på jämställdhet?

I den offentliga debatten om jämställdhetsarbetet har mycket möda ägnats åt att hitta argument för att ”män också vinner på jämställdhet”. Det är självklart fullt möjligt i enskilda individers liv. Enskilda män vinner säkert som människor på att ta ökat ansvar för sina barn, leva med en jämlik och självständig partner eller slippa begränsas av rådande könskonstruktioner. Däremot tjänar inte män som grupp på ökad jämställdhet, när detta innebär att de tvingas dela med sig av makt, inflytande och ekonomiska resurser. Män som grupp har ett objektiva intresse av att upprätthålla den ordning som ger dem makt och privilegier. Frågan om män vinner eller förlorar på jämställdhet är därför fel ställd. Orättvisor, våld och diskriminering är inte frågor som är förhandlingsbara. Om vi på allvar skall upphäva ojämlikheten mellan män och kvinnor innebär det oundvikligen att män som grupp måste få sina privilegier ifrågasatta. Framför allt innebär det att dolda strukturer som upprätthåller mäns privilegier måste avslöjas och utmanas.

Organisering för jämställdhet kan inte handla om att undvika konflikt med den överordnade gruppen. Jämställdhetsarbete måste handla om att på allvar utmana ojämlika maktstrukturer.

Vänsterpartiet uppmuntrar mäns organisering för jämställdhet och mot mäns våld mot kvinnor, men menar att den, precis som jämställdhetsarbetet i övrigt, måste grunda sig på en feministisk utgångspunkt. Män som arbetar för

Fel! Okänt namn på

jämställdhet vet att det kommer att kosta och vet att om man inte är en del av lösningen är man en del av problemet. Män som tar frågan om mäns våld på allvar ser maktrelationen mellan könen och agerar utifrån det. En man som är feminist stöder kvinnors organisering även om den utesluter honom. Män som vill ta ansvar vet att om det inte finns en könsmaktsordning behövs det ingen kvinnokamp. När kvinnor organiserar sig separat och talar för sig som grupp för att öka sitt politiska handlingsutrymme, borde rimligtvis mäns jämställdhetsorganisering och organisering mot mäns våld mot kvinnor innebära solidaritet med kvinnor och ett bidrag till att öka kvinnors politiska handlingsutrymme – inte stjäla det. Mäns organisering för jämställdhet och mot mäns våld mot kvinnor måste vara en solidarisk handling med kvinnorörelsen och en lojalitetshandling med gruppen kvinnor. Med denna utgångspunkt blir mäns organisering ett led i att bryta ner patriarkala strukturer och innebär ett brott mot den starka men tysta lojaliteten män emellan – s.k. ”male bonding” eller homosocialitet.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår Vänsterpartiet att riksdagen begär att regeringen utreder och analyserar hur mäns deltagande i jämställdhetsarbetet kan bli en del i en feministisk strategi. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet menar att allt jämställdhetsarbete måste ha en feministisk inriktning som syftar till att förändra maktförhållanden mellan könen. All organisering och all verksamhet måste kvalitetssäkras ur detta maktperspektiv. Därför föreslår Vänsterpartiet att regeringen utarbetar kriterier för att kvalitetssäkra statligt stödda organisationer och verksamheter som arbetar med jämställdhetsfrågor. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stockholm den 25 oktober 2006

Josefin Brink (v)

Marianne Berg (v)

Eva Olofsson (v)

Rossana Dinamarca (v)

LiseLotte Olsson (v)